

הפסוק, שנאמר לגבי צפורי מצורע (שם) 'שתי צפורים חיות טהורות'.
 ויש להקשות, מַכְלָל – משמע מלשון 'טהורות', דְּאִיכָא מְמָאָת –
 שיש עופות שנקראו 'צפורים', על אף שהן טמאות, ושלא כדברי רבי
 יצחק. מתרצת הגמרא: לא – אין לדייק כן, אלא כך יש לדייק, מַכְלָל
 – משמע מלשון הפסוק, דְּאִיכָא מְרַפּוֹת – שיש צפורים טהורות
 שפסולות להזאת מצורע מחמת שהן טרפות, ולימדה התורה שעל
 אף שאין הצפור שמביא המצורע נשחטת לשם קרבן, אלא נשחטת
 מחוץ למחנה אל כלי חרס לצורך הזאת דמה על המצורע שנטהר,
 צריך שלא תהיה טריפה.
 מקשה הגמרא: איך ניתן להעמיד שהתיבה 'טהורות' נכתבה כדי
 ללמד שצפרים טרפות פסולות להזאת מצורע, והרי הפסול של
 צפורים מְרַפּוֹת להזאת מצורע, מ'חיות' נִפְקָא – נלמד מלשון 'חיות'
 האמור בפסוק. ומבארת הגמרא את קושייתו: הִנֵּיחָא – אמנם דבר
 זה, שלשון 'טהורות' ממעט טריפה, מובן לְמָאן דְּאִמְר שְׂרַפְהָ חֵיהּ
 – יכולה לחיות עם המום שיש בה, משום שלדבריהם אכן אי אפשר
 למעט טריפה מלשון 'חיות', שהרי אף טריפה חיה. אֵלָא לְמָאן דְּאִמְר
 שְׂרַפְהָ אֵינָה חֵיהּ, ובודאי תמות בתוך שנים עשר חדש, מֵאֵי אִיכָא
 לְמִימְר – מזה יש לומר בישוב הקושיא, שהרי לשון 'חיות' ממעט
 טריפות, ואילו לשון 'טהורות' ממעט טמאות, ומוכח שלשון
 'צפורים' שייכת גם בעופות טמאים.
 מוסיפה הגמרא ומקשה: וְעוֹד קְשָׁה, בִּין לְמָאן דְּאִמְר מְרַפְהָ חֵיהּ,
 וּבִין לְמָאן דְּאִמְר שְׂרַפְהָ אֵינָה חֵיהּ, הרי דין זה שאין המצורע יכול
 להביא צפור טריפה, מְדַתְנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל נִפְקָא – נלמד
 מדרשה זו שבברייתא שנשנית בבית מדרשו של רבי ישמעאל, דְּתַנָּא
 דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, יש קרבנות שבאות לכפר על חטאים, ויש קרבנות
 שבאים רק כדי להכשיר את האדם לאכול בקדשים, וְנִאֲמַר מְבַשֵּׂיר
 וּמְכַפֵּר בְּפָנִים – בדברים הקרבים בפנים, והיינו אשם של מצורע
 וחטאת יולדת וכדומה, שאינם מכפרים על חטא אלא באים
 להכשירם לאכול בקדשים, וכן יש דברים הנחשבים 'מכפר', וכגון
 חטאות ואשמות הבאים לכפר על חטאים, הקרבים בפנים, וְנִאֲמַר
 מְבַשֵּׂיר וּמְכַפֵּר בְּחוּץ – וכמו כן לגבי דברים הנעשים מחוץ לבית
 המקדש, יש דברים שנחשבים כ'מכשיר', והיינו צפורי מצורע הבאים
 להכשירו לאכול בקדשים, וכן יש דברים הנחשבים 'מכפר', והיינו
 שעיר המשתלח לעזאזל הבא לכפר על חטאי עם ישראל. ויש ללמוד
 בבנין אב, מֵה מְבַשֵּׂיר וּמְכַפֵּר הָאִמּוֹר בְּפָנִים, עֲשֵׂה בּוֹ הַכְּתוּב אֵת
 דִּין הַמְבַשֵּׂיר בְּדִין הַמְכַפֵּר, והצריכו שיהיה כמותו בכל עניני כשרות
 וטהרה, שהרי אף אימוריהם של המכשירים קרבים על גבי המזבח,
 אֵף מְבַשֵּׂיר וּמְכַפֵּר הָאִמּוֹר בְּחוּץ, אף על פי שאינם קרבים כלל על
 גבי המזבח, מכל מקום עֲשֵׂה בּוֹ הַכְּתוּב אֵת דִּין הַמְבַשֵּׂיר בְּדִין
 הַמְכַפֵּר, להצריך שיהיו טהורים וכשרים, ולגבי שעיר המשתלח יש
 צורך שלא יהיה בו מום, שהרי מטילים גורלות על שני השעירים וכל
 אחד מהם יכול לצאת עליו הגורל לה', ויקריבוהו בקרבן, וכן לומדים
 מכאן שצפור של מצורע צריכה להיות שלמה, כקרבנות הקרבים
 בפנים, ולא טריפה. ואם כן חזרת הקושיא מדוע כתבה התורה לשון
 'טהורות', הרי לכאורה זהו למעט טמאות, ומוכח שאף הטמאות
 מכוננות צפורים.
 מתרצת הגמרא באופן אחר: אֵלָא אִמְר רַבּ נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק, לשון
 'טהורות' האמורה בפסוק לגבי מצורע באה לְמַעֲוֵי – למעט צפורי
 עֵיר הַנִּדְחָה, שאסורות בהנאה ככל הנמצא בעיר הנדחת, ומשום כך
 הן פסולות לטהרת מצורע.
 מבררת הגמרא את התירוץ: הרי מצורע מביא שתי צפורים, וְלְמָאן
 – לגבי איזו צפור אנו צריכים ללימוד זה, אֵי לְשִׁילוּחַ – אם לגבי
 אותה צפור המשתלח על ידו, הרי ודאי שאינו יכול לקחת משל
 עיר הנדחת, שהרי צייתה אתו התורה לשלחה, ופשוט שלא אִמְרָה
 תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה, שיכשלו בני אדם שימצאוה, ולא ידעו שהיא
 אסורה בהנאה. מבארת הגמרא: אֵלָא לְשִׁחוּטָה – לאותה צפור
 שהמצורע שוחט, שהוצרכה התורה לומר שלא יביאנה משל עיר
 הנדחת, ואף שיכול לשורפה לאחר שחיטתה שלא ישלו בה בני
 אדם, מכל מקום פסלתה התורה.

המשך בעמוד קל

(דניאל ד ט) 'וּכְעֲנֹתֶיהֶּי דְרוּחַן צְפָרֵי שְׁמַיָא' – ובין ענפיו יגורו צפרי
 השמים, והרי בודאי כוונת הפסוק גם לעופות טמאים, שאף הם דרים
 בענפי האילנות. מתרצת הגמרא: 'צְפָרֵי שְׁמַיָא' אִיכָרּוּ – אמנם גם
 עופות טמאים מכונים 'צפורי השמים', אך 'צְפָרֵי' סְתָמָא לא אִיכָרּוּ
 – הם אינם מכונים 'צפורים' סתם, וכיון שלגבי שלוח הקן נאמר
 'צפור' סתם, היינו רק עוף טהור.
 מוסיפה הגמרא ומקשה: תָּא שְׁמַע, נאמר בפסוק לגבי איסורי אכילה
 (דברים ד יא) 'כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ', מַכְלָל דְּאִיכָא מְמָאָת –
 משמע מלשון 'צפור טהורה', שיש צפור טמאה, שאם לא כן הייתה
 התורה כותבת רק 'כל צפור תאכלו', והיינו יודעים שרק טהורות
 במשמע. מתרצת הגמרא: לא – אין לדייק כן מלשון הפסוק, אלא כך
 יש לדייק, מַכְלָל דְּאִיכָא אִסוּרָה – משמע שיש צפור שאף היא
 טהורה, אסורה היא באכילה.
 מבררת הגמרא: מֵאֵי הֵיא – איזו צפור טהורה היא שאסרה אותה
 התורה באכילה, אֵי כוונת התורה לציפור מְרַפְהָ, הרי בְּהִרְיָא בְּתִיב
 – בפירוש אסרתה התורה, שנאמר לגבי איסורי הכוּן לאכול קדשים
 בטומאה (ויקרא כב ח) 'נְבִלָה וְטֶרֶף לא יאכל לְטַמְאָה בַּה אֲנִי ה'',
 ודרשו חכמים בספרא (אמור פ"ד) שפסוק זה עוסק בעוף טהור. וְאֵי
 תרצה לומר שמדובר בְּשִׁחוּטָה דְּמַצוּרַע – בצפור שמביא המצורע
 ביום טהרתו לשחטה לצורך הזאת דמה, שנלמד מפסוק זה שאסור
 לאוכלה על אף שנשחטה כדון, הרי אין לומר כן, שהרי מְפִיפָא
 דְּקִרְיָא נִפְקָא – דין צפור זו נלמד מהמשך הפסוקים העוסקים באיסורי
 אכילה, שנאמר (דברים די יב) 'וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם' וגו', ולשון
 'מהם' מיותרת, ומשמע ממנה שאף מאותם טהורים שהזכירו קודם
 לכן יש שאינם נאכלים, ודרשו חכמים (קדושין יג) שבא הפסוק לְרַבּוֹת
 שְׁחוּטָת מַצוּרַע לאיסור אכילה.
 מבארת הגמרא: לְעוֹלָם יש לומר שהפסוק 'כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ'
 עוסק בְּצִפּוֹר שְׁחוּטָה דְּמַצוּרַע, ואף על פי שכבר נכלל איסורה
 בפסוק 'וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', כתבה זאת התורה שוב, לְעִבּוֹד
 עֲלֵיו – כדי שהאוכל צפור זו יעבור בְּעֵשֶׂה וּבְלֹא תַעֲשֶׂה.
 מבררת הגמרא: מדוע הועמדנו את הפסוק 'כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ'
 בשחוטתה המצורע, וְלוֹקְמָה בְּמְרַפָּה – והרי אפשר להעמיד את
 הפסוק באיסור טריפה, וְאֵף שכבר נכתב איסורה בתורה, נאמר
 שכתבה זאת התורה שוב כדי לְעִבּוֹד עֲלֵיו בְּעֵשֶׂה וּבְלֹא תַעֲשֶׂה, וכפי
 שביארנו לגבי שחוטתה דמצורע, ומדוע העדפנו להעמיד את הפסוק
 בשחוטתה דמצורע. מבארת הגמרא: אחד הכללים שהתורה נדרשת
 בהם הוא, 'דְּכָר הַלֵּמֵד מֵעֵינָיו', שאם יש דבר שניתן לפרשו בכמה
 אופנים, יש ללמוד את ביאורו מענינה של אותה פרשה בה הוא
 נאמר, ופסוק זה, של 'כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ', בְּעֵינָיָה דְּשִׁחוּטָה
 בְּתִיב – נאמר לגבי צפור שחוטתה כדון, שהרי סיום הפסוק הוא 'וְזֶה
 אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', והוא ודאי עוסק בשחוטתה, שהרי הלשון
 'מהם' מתפרשת על תחילת הפסוק, 'כל צפור טהורה תאכלו', שבוה
 ודאי מדובר בשחוטת המותרות לאכילה, ואמרה התורה שמאותן
 צפרים טהורות שאין חסרון בשחיטתן יש כאלו שאינן נאכלות, והיינו
 שחוטתה דמצורע. וכיון שסיום הפסוק עוסק בצפור שחוטתה דמצורע,
 יש ללמוד שאף תחילת הפסוק 'כל צפור טהורה תאכלו', עוסק
 בשחוטתה דמצורע.
 הגמרא חזרת להקשות על דברי רבי יצחק שסובר שלשון 'צפור'
 נאמרה רק על עוף טהור. מקשה הגמרא: תָּא שְׁמַע, נאמר בפסוק
 לגבי טהרת המצורע (ויקרא ד ד), 'וְצִנְהָ הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהַר שְׁתֵּי
 צְפָרִים חַיּוֹת'. ויש להקשות, מֵאֵי – מה פירוש לשון הפסוק 'חיות',
 לאו – האם אין הכוונה לצפורים שְׁחִיּוֹת בְּפִיף – שמוותרות לאכילה
 בפה, כלומר, צפורים טהורות, ואם כן, מַכְלָל – משמע מכך, דְּאִיכָא
 לֹא שְׁחִיּוֹת בְּפִיף – שיש עופות הקרויים 'צפורים' שאינן מותרים
 באכילה משום שהם טמאים, ומוכח שלשון 'צפור' כוללת גם עופות
 טמאים, ושלא כדברי רבי יצחק. מתרצת הגמרא: לא – אין זו כוונת
 הפסוק, אלא מֵאֵי – מה פירוש הלשון 'חיות', שְׁחִיּוֹת [–שלמים]
 רְאִשֵׁי הַאֲבָרִים שְׁלֵחָן, ללמד שלא יביא צפור מחוסרת אבר.
 מוסיפה הגמרא ומקשה על רבי יצחק: תָּא שְׁמַע מְפִיפָא – מסופו של

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **רַבָּא אָמַר**, לשון 'טהורות' האמורה לגבי מצורע באה לְמַעוּטֵי דבר זה, שְׁלֵא לְזוּג לָהּ לציפור העתידה להשתלח ציפור אַחֲרָת קוֹרֵם שְׁלוּחִיהָ, כלומר, שלא יטול מצורע אחר לצורך טהרתו צפור זו שנשארה לאחר שעשה בה את סדר טהרתו והזיהו בה על מצורע שנטהר והתחייבה בשילוח, כדי להביאה יחד עם צפור אחרת לצורך טהרתו.

מבררת הגמרא: לְמָאֵי - לגבי איזו מהצפורים שצריך המצורע להביא הוצרכנו ללימוד זה, שהיינו סבורים שיכול השני ליטול צפור של מצורע שכבר השתמש בה, אִי לְצוּרְךָ אותה צפור של שְׁחִיטָה, הָא בְּעֵינָא שְׁלִיחָה - הרי כבר התחייבה בשילוח מחמת המצורע הראשון, וכיצד ישחטנה השני. אֲלָא, לְשִׁילוּחָ, שלא יטול את הצפור של המצורע הראשון שדינה להשתלח, ויעשה בה את סדר טהרתו וישלחנה, אלא יביא צפור אחרת שלא הובאה על ידי מצורע אחר.

תירוץ נוסף: **רַב פֶּפְאָא אָמַר**, פסוק זה בא לְמַעַט צְפוּרִים (שהחליפו בַּצְפוּרֵי עֲבוּדָה ויהי) [שְׁחִיטָתָם בְּעֲבוּדָה זָרָה], שנתן לגוי עבודה זרה, ותמורתה נתן לו הגוי צפורים אלו, שהן פסולות למצורע, דְּבִתְרֵיב בתורה לגבי עבודה זרה (דברים יז כב) 'לֹא תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל בִּיתְךָ וְהִיָּיתָ חָרֵם כְּמוֹהוּ, ויש לדרוש מלשון הפסוק שְׁכַל מַה שְׂאֵתָה מִתְּהִיָּה הֵימָנוּ - כל מה שאתה מקיים מכח העבודה זרה, יתא דינו כְּמוֹהוּ - כמו העבודה זרה, ואסרה התורה על המצורע להביאו. מבררת הגמרא: לְמָאֵי - לגבי איזו מהצפורים הוצרך לימוד זה, אִי לְשִׁילוּחָ - אם לאותה צפור שעליו לשלח, הרי פשוט שאינו רשאי להביא צפור זו, האסורה בהנאה, שְׁלֵא אֲמַרְתָּ תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה, שיכשלו בה בני אדם. אֲלָא לאותה צפור של שְׁחִיטָה, שמיעטה התורה צפור שהיא חליפי עבודה זרה.

תירוץ נוסף: **רַבִּינָא אָמַר**, הָאֵל אֲמַר עֲסֻקִינָן - איזו צפור הוצרך הפסוק למעט בלשון 'טהורות', בְּעוֹף שְׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, שפסול מהבאת המצורע.

מבררת הגמרא: הֵיכִי דְמֵי - באיזה אופן מדובר, אִי דְגַמַר דִּינָא - אם כבר נגמר דינו על אותו עוף להרגו, אם כן בְּרַ קְטִילָא הוּא - חייב מיתה הוא, ופשוט שאי אפשר להשתמש בו לא לשחיטה ולא לשילוח. אֲלָא קוֹרֵם נִמַר דִּינָא - לפני שנגמר דינו של העוף למיתה, וְאִף בּוּזָה יֵשׁ לְבַרְרָא, לְמָאֵי - לאיזו משני הצפורים היינו יכולים לסבור שהוא כשר, אִי לאותה צפור של שְׁלִיחָה, הרי בְּעֵי לְאִתּוּיָא לְבֵי דִינָא וְקִיּוּמֵי - עליו להביאה לבית דין כדי לקיים בה מצות 'אֲבַעְרָתָה הָרַע

מְקַרְרָךְ' (דברים יג ו), ובודאי אינו יכול לשלחה. אֲלָא לאותה צפור של שְׁחִיטָה, שהיה מקום לומר שיכול להביא צפור זו שהתחייבה מיתה, ועל ידי שחיטתה יקיים בה דין ובערת הרע מקרבך, ולגבי זה השמיענו הפסוק שצפור זו פסולה למצורע.

שנינו במשנה: עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר, וטהור רובץ על ביצי עוף טמא, פטור מלשלח.

הגמרא מבארת את טעם הדין. מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא - המשנה מובנת בדין זה שְׁעוֹף טָמֵא הַרוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי טָהוֹר, פטור משילוח הקן, כיון דְּבְעֵינָן - יש צורך בקיום לשון הפסוק 'צפור', וְלִיבָא - ואינו מתקיים באופן זה, שהרי התבאר לעיל (קלט) שלשון 'צפור' שייך רק לגבי עוף טהור. אֲלָא הדין של עוֹף טָהוֹר הַרוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא, שגם הוא פטור, אינו מובן, הָא צְפוּרָה הוּא - הרי יש צפור הרובצת על הביצים, ומה אכפת לנו שהביצים הם של עוף טמא.

מתרצת הגמרא: ביאור דין זה הוא בְּרַאמַר - כמו שאמר רַב פְּהֵנָא, נאמר בפסוק (דברים כב ז) 'שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תַּקַּח לָךְ', שמלשון 'תַּקַּח לָךְ' יש לדרוש שחיוב שלוח הקן נאמר רק באופן שהנך יכול ליטול את הביצים או האפרוחים לעצמך לאכילה, וְלֹא באופן שתצטרך להאכילם לְבִלְבִידָה, וְהָאֵם נִמֵי - ואף כאן, לגבי ביצים טמאות, יש לדרוש 'תַּקַּח לָךְ', וְלֹא לְבִלְבִידָה, וכיון שביצים טמאות אסורות באכילה, פטור המוצאם משילוח הקן.

מבררת הגמרא: וְהֵיכֵא אִיתְמַר - ולגבי מה נאמר דבריו דְּרַב פְּהֵנָא. מבארת הגמרא: דבריו של רב כהנא נאמרו אֲהָא דְתַנְיָא - על ברייתא זו, שכך שנינו בה, אִם טְרַפָּה - אם הרובצת על האפרוחים, והיא טריפה, חַיִּיב המוצאה בְּשִׁילוּחָהּ הקן, אבל אם הַאֲפְרוּחִים הם טְרַפּוֹת, פְּטוּר המוצאם מְשִׁילוּחָהּ. והקשינו, מָנָא הֵי מִילֵי - מנין נלמדו דינים אלו. ועל זה אָמַר רַב פְּהֵנָא, שלומדים כן מְדָאמַר קְרָא 'תַּקַּח לָךְ', ויש לדרוש שחיוב שלוח הקן נאמר רק באופן שהנך יכול ליטול את הביצים או האפרוחים לעצמך לאכילה, וְלֹא באופן שמחמת שהם אסורות עליך באכילה תצטרך להאכילם לְבִלְבִידָה, ואפרוחים של טריפה אינם ראויים לאכילת האדם עצמו אלא רק לאכילת כלביו, ולכן פטור המוצאם משילוח הקן.

הגמרא מבררת דין זה שבברייתא. מקשה הגמרא: וְלִהְקִישׁ - והרי יש להקיש ולהשוות את דין האם הַטְּרַפָּה לדין הַאֲפְרוּחִים הַטְּרִיפוֹת, ואם כן, מַה אֲפְרוּחִים טְרַפּוֹת, המוצאן פְּטוּר מְשִׁילוּחָהּ, שהרי הוא אינו יכול לאוכלם, כמו כן, אִף אם מצא אִם טְרַפָּה, נִמֵי - גם כן יהיה פְּטוּר מִלְשַׁלְחָהּ.

תוֹכְרָא פטר שור ושה' כדי שיהול בבנה קדושת בכורה, וְלִיבָא ואם חלק מהאם שייך לגוי, אין היא בכלל 'כל מקנך', ובנה פטור מבכורה. אֲלָא לֹא שָׁנֵא אין חילוק בין הבכור עצמו לאמו, ובשניהם רב הונא פטור בעלות גוי אפילו באוננו. ורב חסדא ורבא פוטרם רק בעלות באבר שחיות הבהמה תלויה בו.

הגמרא מקשה על הסוברים שמקצת בעלות גוי פוטרת מבכורה: מְתַקִּיף לָהּ מִדְּבַר רַב אֲשֵׁי על הסוברים שמקצת בעלות גוי פוטרת מבכורה, מֵאִי שָׁנֵא מִנְפְּלִים - מה שונה זה מבכור נפל, דָּאף על גַב דְּלֹא בְנֵי תִיּוֹתָא נִינְהוּ, קְדָשֵׁי - אף שאין להם חיות נתקדשו בבכורה, דָּאמַר מַר על הפסוק (שמות יג יב) 'פְּטוּר שְׁגֵר בְּהֵמָה, שיש לדרשו כאילו היה כתוב בג' קמוצה 'שְׁגֵר בְּהֵמָה, ומתרבה בזה

קדושה על נפל שלא הגיע זמנו לצאת וגר במעי בהמה, ואם כן למה לא תחול קדושה על בכור שיש לגוי בעלות באבר שחיותו תלויה בו. מתרצת הגמרא: הָתָם - שם בנפלים, בֵּינָן דְּלֹא עָרִיבוּ בְהוּ חוּלִין - לא מעורב בהם חלק חולין, קְרִינָא בְהוּ בְּהֵמָה 'כַּל בְּכוֹר' - מתקיים בהם המקרא 'כל בכור', וחייבים בבכורה, אבל הָאֵם - כאן בבכור שיש לגוי בו חלק, בֵּינָן דְּעָרִיבוּ בְהוּ חוּלִין - מעורב בו חלק חולין, לֹא קְרִינָא בְהוּ 'כַּל בְּכוֹר', ואינו חייב בבכורה. הגמרא מביאה דעה נוספת בזה: רַבִּי אֱלֵעָזָר לֹא עָל לְבֵי מְדַרְשָׁא - לא בא לבית המדרש, אֲשֶׁכְּחִיד לְרַבִּי אֲסִי - מצא את רבי אסי, אָמַר לִיה לרבי אסי, מֵאִי אָמַר רַבְּנָן בֵּי מְדַרְשָׁא - מה חידשו חכמים בבית המדרש, אָמַר לִיה לרבי אלעזר,

59 רובץ על ביצי יונה, מהו, האם יש באופנים אלו מצות שילוח הקן
60 על אף שהאם רובצת על ביצים שאינן של בני מינה, או שבאופן זה
61 אין חיוב שילוח.
62 הגמרא מנסה לפשוט את הספק: אמר אביי, תא שמע, שנינו במשנה
63 (קלח), עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, וטהור רובץ על ביצי
64 עוף טמא, פטור משילוח. יש לדייק, הא ו-אבל פהור וטהור –
65 אם עוף טהור רובץ על ביצי עוף טהור אחר, הרי המוצאן בשילוח,
66 וכיון שהיונה והתסיל שניהם עופות טהורים, אף כשאחד מהם רובץ
67 על ביצי חברו, יש חיוב שילוח הקן.
68 דוחה הגמרא: דלמא – שמוא מה שמדויק מהמשנה שבתהור וטהור
69 יש מצות שילוח, זהו בקורא נקבה, שהוא מין עוף טהור, ודרכו
70 לרובץ על ביצים של עופות אחרים, וכיון שדרכו בכך, הרי מתקיים
71 בו הפסוק והאם רובצת, ואם היא רובצת על ביצים טהורות, יש חיוב
72 שילוח, אבל סתם עוף טהור הרובץ על ביצי חברו, וכגון יונה
73 הרובצת על ביצי תסיל, יתכן שפטור המוצאן משילוח.
74 שנינו במשנה: קורא וזכר, רבי אליעזר מחייב והכמנים פוטריין.
75 הגמרא מבארת את טעם מחלוקתם של רבי אליעזר וחכמים. מבררת
76 הגמרא: אמר רבי אבהו, מאי טעמא דרבי אליעזר, שמחייב
77 בשילוח הקן בקורא וזכר. מבארת הגמרא: אהניא – דין זה נלמד
78 בגזירה שוה 'הגיר' 'הגיר', מדגרת סתם עופות על ביצה. בתיב
79 הקא – נאמר כאן, לגבי קורא (ירמיה ז יא) 'קורא דגר ולא ילד', ובתיב
80 התיב – ונאמר שם, לגבי סתם עוף הדוגר על ביציו (ישעיה לד טו), 'שמה
81 קננה קפוז ותמלט וקנעה ודגרה בקננה' וגו', וכמו שבפסוק זה מדובר
82 בדגירה מעולה של העוף על ביציו, כך לגבי קורא מה שנאמרה בו
83 לשון דגירה היינו דגירה מעולה על אף שדוגר על ביצים של עוף
84 אחר, ומשום כך יש בו חיוב שילוח הקן.
85 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי אליעזר וחכמים: אמר רבי
86 אליעזר, מחלוקת זו של רבי אליעזר וחכמים, היא רק בקורא וזכר,
87 אבל בקורא נקבה, דברי הכל חייב בשילוח, אף שהיא דוגרת על
88 ביצית שאינם שלה.
89 שואלת הגמרא: פשיטא שמחלוקתם רק בזכר, שהרי 'קורא וזכר'
90 תנן במשנה. משיבה הגמרא: מהו דתימא – לולא דברי רבי אלעזר
91 היית סבור לומר, דרבנן, אפילו בקורא נקבה פטרי, כיון שהיא
92 דוגרת על ביצים שאינם שלה, והא דקתני במשנה שמחלוקתם היא
93 בקורא וזכר, זהו כדי להודיעך כחו דרבי אליעזר, שמחייב אפילו
94 בקורא וזכר וכל שכן בקורא נקבה, קמשמע לן רבי אלעזר שאין
95 הדבר כן, אלא אף לדעת חכמים יש חיוב שילוח בקורא נקבה,
96 ונחלקו רק בזכר.
97 מוסיפה הגמרא ומבארת: ואמר רבי אליעזר, מחלוקת זו של רבי
98 אליעזר וחכמים היא רק בקורא וזכר, אבל בזכר דעלמא – בסתם
99 עוף זכר הרובץ על ביצים, ואפילו על ביציו שלו, דברי הכל פטור,
100 שנאמר והאם רובצת על האפרחים, ולא שהאב רובץ עליהם.
101 שואלת הגמרא: פשיטא, שהרי 'קורא וזכר' תנן במשנתנינו, ומשמע
102 שבשאר זכרים אין מחלוקת. משיבה הגמרא: מהו דתימא, דרבי
103 אליעזר אפילו בזכר דעלמא מחייב בשילוח, והאי דקתני במשנה
104 שנחלקו בקורא וזכר, היינו כדי להודיעך כחו דרבנן, שאפילו
105 בקורא, שדרכו לרובץ על ביצים של אחרים, אין מצות שילוח, אבל
106 באמת רבי אליעזר מחייב בין בקורא ובין בשאר זכרים. קא משמע
107 לן רבי אלעזר שאין הדבר כן, אלא בשאר זכרים הרובצים על ביצים
108 לדברי הכל פטור משילוח.
109 הגמרא מסייעת לכך מבריייתא: תניא נמי הכי – שנינו כן גש
110 בבריייתא, וזכר דעלמא שרובץ על הביצים פטור משילוח הקן. ואילו
111 בקורא וזכר שרובץ על הביצים, רבי אליעזר מחייב בשילוח,
112 והכמנים פוטריין.

1 משיבה הגמרא: אם כן, שאתה לומד מ'תקח לך' שגם אם טריפה
2 פטורה משילוח, הרי שיש לך ללמוד משם שגם אם טמאה פטורה
3 משילוח, ואם כן קשה, מה שכתבה התורה 'צפור', כדי למעוטי –
4 למעט מדין זה עוף טמא, למה לי – לשם מה כתבה זאת התורה,
5 והרי ניתן ללמוד זאת ממה שנאמר 'תקח לך', אלא ודאי שאין
6 לדרוש מ'תקח לך' אלא שאפרוחים שהם טריפה או טמאים פטורים
7 משילוח, ואם טמאה פטורה ממיעוט של 'צפור', ואילו אם טריפה,
8 שאין לה מיעוט, חייבת בשילוח.
9 הגמרא מקשה סתירה בין הבריייתא שהובאה לעיל לבין בריייתא
10 אחרת. מקשה הגמרא: הרי בבריייתא שהובאה לעיל התבאר
11 שאפרוחים טריפות פטורים משילוח הקן, והתניא בבריייתא אחרת,
12 אם אפרוחין טריפה, חייב בשילוח, והבינה הגמרא ש'טריפה' נאמר
13 על האפרוחים, וכונת הבריייתא שאף על פי שהיא אם של אפרוחים
14 שהם טריפה, כיון שהיא עצמה כשרה חייב המוצאן בשילוח, ושלא
15 כדברי הבריייתא שהובאה לעיל. מתרצת הגמרא: אמר אביי, הכי
16 קאמר – כך כונת הבריייתא לומר, אפרוחין שאמון טריפה, חייב
17 בשילוח, וכך מתפרשים דברי הבריייתא, אם של אפרוחים שהיא
18 עצמה טריפה, חייב בשילוח, כיון שאפרוחיה כשרים, וזהו כדברי
19 הבריייתא הקודמת.
20 הגמרא מביאה כמה ספיקות בעניני שילוח הקן: פעי רב הושעיא,
21 אדם שהושיט ידו לקן בעוד האם רובצת על האפרוחים, ושהט
22 מיעוט סימנים של האפרוחים, מהו – האם הוא חייב עדיין לשלח
23 את האם, או שרשאי ליטלה ללא שילוח. מבאר רב הושעיא את
24 צדדי הספק: מי אמרינן – האם אנו אומרים, בין דאילו שביק להו,
25 מטרפי – כיון שאם יניחם כך ייעשו טריפות, פטור משילוח, כיון שלא
26 יוכל ליטלם לעצמו, ובעינן – יש צורך שיתקיים הפסוק 'תקח לך',
27 ולא לבלבד. או דלמא – או שנאמר, בין דכידו למגמר – לסיים
28 את השחיטה, והיה האפרוחים ראויים לאכילה, 'תקח לך' קרינא
29 ביה – מתקיים בהם הפסוק 'תקח לך', ותייב בשילוח האם. אומרת
30 הגמרא: תיקו – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
31 ספיקות נוספים: פעי [ו-הסתפק] רבי ירמיה, מטלית – בגד, המונח
32 על גבי הביצים שבקן, והאם רובצת על המטלית שעל הביצים, מהו
33 שיקחין – האם מטלית זו חוצצת בין הביצים לאם ופטור משילוח,
34 כיון שנאמר 'והאם רובצת על האפרחים' (דברים כב ו), ומשמע שצריך
35 שתרוץ עליהם ללא חציצה כלל, או שאין זו חציצה, וחייב המוצאן
36 בשילוח. ואם תרצה לומר שבגד נחשב כחציצה, יש להסתפק, בנפיש
37 – נוצות תלושות שמונחות על הביצים והאם רובצת עליהם, מהו
38 שיקחין – האם הם נחשבים חציצה, או שכיון שהם ממין העוף אינם
39 חוצצים. ואם תרצה לומר שכנפים חוצצים, יש להסתפק, ביצים
40 מונחות – ביצים הבאות מהנקבה לבדה, ללא זכר, שאין אפרוח יוצא
41 מהן ומחמת כן הן פטורות משילוח הקן, המונחות בקן מעל ביצים
42 רגילות, מהו שישבן, כלומר, האם הביצים המונחות חוצצים
43 האם לבין הביצים הרגילות, ופטור משילוח, או שרק כנפים חוצצות
44 כיון שאינן מצויות בקן, אולם ביצים מונחות שמצוי שיהיו בקן אינן
45 חוצצות וחייב לשלח את האם. ואם תאמר שביצים מונחות אכן
46 חוצצות, יש להוסיף ולהסתפק בשני סדרי [ו-שורות] ביצים רגילות,
47 המונחות זו על גב זו, והתכוין ליטול את התחתונות, מהו – מה דין
48 הביצים העליונות, האם הן נחשבות חציצה בין האם לבין הביצים
49 התחתונות, וממילא באופן זה אין מצות שילוח הקן, או שאינן
50 חוצצות וחייב המוצאן בשילוח. וכן יש להסתפק באופן שעוף זכר
51 רובץ על גבי הביצים, ונקבה רובצת על גבי הזכר, והרי אין שילוח
52 הקן נודה אלא באם, וכל באב, וכמו שיבואר במשנה הלל, מהו,
53 האם הזכר חוצץ בין הנקבה לבין הביצים, כיון שזכר פטור משילוח,
54 וממילא אין האם רובצת על הביצים ואין חיוב לשלח את האם, או
55 שאין הזכר נחשב כחציצה ויש חיוב שילוח כבכל קן. אומרת הגמרא:
56 תיקו – יעמדו שאלות אלו בספק, שלא נפשטו.
57 מביאה הגמרא ספק נוסף: פעי רבי ירמיה, יונה הרובצת על ביצי
58 תסיל – עוף טהור הדומה ליונה, מהו, וכן יש להסתפק אם תסיל

משנה

113 המשנה ממשיכה לעסוק בפרטי דינים בענין רביצת האם על הבנים
114 שבהם חל חיוב שילוח הקן: היתה האם מעופפת – פורחת באויר על
115 המשך בעמוד קלא

57 במקרה שיושבת בניהון הוא אפילו דנגעה בהו - שנוגעת בהם
58 מצדיהם, אף החיוב במקרה שיושבת על גביהן הוא רק באופן
59 דנגעה בהו - כאשר נוגעת בהם, ומשמע שרק באופן זה שנוגעת בהם
60 ממש חייב לשלח, אבל במקרה שנשמכת בין שני רובדי אילן וגופה
61 באויר ואינה נוגעת בקן כלל, פטור משלחה, שלא כדברי רב יהודה
62 בשם רב שסבר שחייב לשלחה.
63 מתרצת הגמרא: לא - אל תדייק בברייתא להשוות בין יושבת ביניהם
64 לעל גביהן כן, לפי שיש לבאר את ההשוואה בין החיוב במקרה
65 שיושבת על גביהן שהוא דומיא - דומה ושוה לפטור במקרה
66 דביניהן - שהאם יושבת ביניהם, בדרך שונה, ולומר כן, מה בניהן
67 - כשם שהפטור במקרה שיושבת ביניהם הוא בודאי באופן דלא
68 נגעה עליהו - שאין האם נוגעת בהם מלמעלה אלא מן הצד, אף
69 החיוב במקרה שיושבת על גביהן הוא אפילו באופן דלא נגעה
70 עליהו - שאינה נוגעת בהם אף מלמעלה, והיינו המקרה שיושבת
71 בין שני רובדי אילן, שאינה נוגעת בהן מלמעלה, ומבואר אם כן
72 כדברי רב יהודה בשם רב שיש חיוב שילוח בזה.
73 מוכיחה הגמרא: הכי נמי מסתברא שביושבת בין רובדי אילן יש
74 חיוב לשלח, דאי סלקא דעתך שבמקרה שרובצת בין שני רובדי
75 אילן פטור משלחה, אם כן קשה, אדתני - עד ששנה התנא בסיפא
76 היתה מעופפת אפילו בנפיה נוגעות בקן פטור משלחה, ליתני -
77 היה לו לשנות שפטור משלחה אפילו במקרה שרובצת בין שני רובדי
78 אילן, שגם זו אינו בכלל רובצת על גו, ונדע מכל שכן מעופפת
79 שאינה רובצת כלל בודאי פטור משלחה.
80 דוחה הגמרא: מעופפת איצטריה ליה - המקרה של מעופפת יש בו
81 חידוש שפטור שאין במקרה שיושבת בין שני רובדי אילן שלכן
82 הוצרך התנא לשנותו, דאפילו בנפיה נוגעות בקן פטור משלחה,
83 אבל עדיין יתכן שאף ביושבת בין שני רובדי אילן פטור משלחה.
84 הגמרא מקשה ממשתינו על הברייתא הפוסרת משלח במקרה
85 שמעופפת אפילו כאשר כנפיה נוגעות בקן: והאנן תנן במשתינו,
86 שבמקרה שהיתה מעופפת בומן שגנפיה נוגעות בקן חייב לשלח.
87 מתרצת הגמרא: אמר רבי רמיה, כי קתני מתניתא - זה ששנינו
88 בברייתא שאפילו במקרה שכנפיה נוגעות בקן פטור משלחה, היינו
89 דווקא בנגוע מן הצד - שנוגעת מצדי האפרוחים או הביצים, שה
90 אינו בכלל יהאם רובצת על גו, אבל המשנה המחייבת לשלחה
91 היינו כאשר נוגעת בהם מלמעלה.
92 הגמרא מביאה שיש שרייקו מהברייתא הנוכרת באופן שונה שבכך
93 יש ראייה לרב יהודה שאמר שרובצת בין שני רובדי אילן חייב
94 לשלחה: איכא דאמרי שמועה זו בלשון אחרת, לימא מסייע ליה -
95 אולי נאמר שמברייתא זו יש ראייה לרב יהודה, ששנינו בברייתא,
96 היתה יושבת ביניהן פטור משלחה, על גביהן חייב לשלח, היתה
97 מעופפת, אפילו בנפיה נוגעות בקן פטור משלחה. מאי לאו -
98 האם אין נכון לומר שהחיוב במקרה שרובצת על גביהן הוא דומיא
99 דביניהן, מה ביניהן - כשם שהמקרה שיושבת ביניהם דלא נגעה
100 עליהו - אינה נוגעת בהם מצד מעלה, אף על גביהן מדובר דווקא
101 דלא נגעה עליהו, ואף על פי שאין כאן נגיעה, בכל זאת חייב
102 בשילוח, מאחר שהיא מעליהם לפיכך הרי זה בכלל רובצת על,
103 והיינו המקרה של רובצת בין שני רובדי אילן, ועל כך שנינו
104 בברייתא שחייב לשלח כדברי רב יהודה.
105 דוחה הגמרא: לא - אל תדייק כן, שיתכן לדייק שעל גביהן
106 דומיא דביניהן באופן שונה, מה ביניהן דנגעה בהו על כל פנים
107 מן הצד, אף על גביהן דווקא דנגעה בהו, ומדייק שדווקא באופן
108 שנוגעת חייב לשלח, אבל במקרה שרובצת בין שני רובדי אילן
109 ואינה נוגעת בהם כלל, פטור, שלא כדברי רב יהודה. הגמרא
110 מקשה על דחייה זו: אי הכי שברובצת בין רובדי אילן פטור
111 משלחה, אדתתני - עד ששנה התנא בסיפא, היתה מעופפת
112 אפילו בנפיה נוגעות בקן פטור, שמקרה זה בודאי אינו בכלל
113 יהאם רובצת;

1 גבי הקן, בומן שגנפיה נוגעות בקן - בבנים מלמעלה, חייב לשלחה,
2 שהרי זה בכלל מה שנאמר יהאם רובצת על האפרוחים או על
3 הביצים (דברים כב ו). אולם אם אין בנפיה של האם נוגעות בקן,
4 פטור משלחה, לפי שאין זה בכלל מה שנאמר יהאם רובצת.
5 משתינו דנה עוד בענין האפרוחים והביצים שבהם יש חיוב לשלח
6 את האם: אין שם בקן אלא רק אפרוח אחד או ביצה אחת, חייב
7 לשלח את האם, אף שבתורה נאמר אפרוחים או ביצים בלשון רבים,
8 משום שנאמר כי יקרא קן צפור (דברים טו), ומשמעות תיבת קן היא
9 שמכל מקום - בכל סוג קן שהוא, חייב לשלח.
10 הוי שם אפרוחים מפריחים - גדולים שיכולים לפרוח מעצמם, או
11 ביצים מוורות - ביצים שאין אפרוח נוצר מהם, פטור משלחה את
12 האם, שנאמר יהאם רובצת על האפרוחים או על הביצים (דברים
13 טו), ומשמע שיש להשוות את הביצים לאפרוחים ואת האפרוחים
14 לביצים, ומן המשמעות שיש להשוות את הביצים לאפרוחים יש
15 ללמוד כן, מה - כשם שהחיוב באפרוחים הוא רק כאשר הם בני
16 קיימא - ראויים לחיות (שאינם טרפיות), אף ביצים אין חיובם אלא
17 כשהם בני קיימא, כלומר שיכולים לבוא לידי חיות לכשיצאו מהם
18 אפרוחים אחרים, יצאו מכלל זה ביצים מוורות, שאינם ראויים לבוא
19 לידי חיות. וכמו כן מן המשמעות להשוות האפרוחים לביצים יש
20 ללמוד כן, מה הביצים הרי הם צריכין לאמן שתדגור עליהם, אף
21 האפרוחין צריך שיהיו בומן שהם עדיין צריכין לאמן שתדגא
22 למונותיהם, יצאו מכלל זה אפרוחים מפריחים, שאינם צריכים
23 לאמן.

גמרא

24 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מקור הדין ששנינו במשנה
25 שחיוב שילוח הקן כאשר האם פורחת על גבי הקן הוא רק באופן
26 שכנפיה נוגעות בקן: תנן רבנן בברייתא, הלשון שאמרה התורה
27 במצות שילוח הקן יהאם רובצת, משמע דווקא כאשר רובצת ממש
28 עליהן, ולא כאשר היא מעופפת באויר על גבי הקן, ומעתה יכול
29 הייתי לומר שאם האם מעופפת, אפילו כאשר בנפיה נוגעות בקן
30 גם כן אין מצוה לשלחה, תלמוד לומר רובצת, להשמיענו שבאופן
31 זה יש מצוה לשלח. מבררת הגמרא: מאי תלמודא - כיצד למדה
32 זאת הברייתא מתיבת רובצת. מבארת הגמרא: כוונת הברייתא
33 לדייק מרלא בתיב יושבת - ממה שלא כתבה זאת התורה בלשון
34 ישיבה אלא בלשון רביצה, משמע שאף אם אינה יושבת ממש גם כן
35 יש מצוה לשלחה, לפיכך דרשו שהתורה באה לרבות שאף כשהאם
36 פורחת וכנפיה נוגעות בקן שחייב לשלחה.
37 דין נוסף בענין רביצת האם: אמר רב יהודה אמר רב, היתה האם
38 יושבת באויר בין שני רובדי ו-ענפין אילן ונסמכת בהם מצדיה,
39 רואים ו- משערים כל שאם תשמט - במקרה שאילו לא היו
40 הענפים סומכים אותה בדוחק היתה נופלת כלפי מטה עליהם - על
41 האפרוחים או הביצים ממש, חייב לשלח את האם, לפי שזה בכלל
42 יהאם רובצת על האפרוחים או על הביצים, ואם לאו, שאילו לא היו
43 הענפים סומכים אותה בדוחק לא היתה נופלת ממש על האפרוחים
44 אלא בסמוך להם, פטור משלחה, לפי שאין זה בכלל יהאם רובצת
45 על האפרוחים או על הביצים.
46 מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, היתה האם יושבת ביניהן
47 - בין האפרוחים או הביצים ונוגעת בצידיהם, פטור משלחה את
48 האם, לפי שאין זה בכלל יהאם רובצת על גו, אולם אם היתה
49 יושבת על גביהן ממש, חייב לשלח את האם, שהרי זהו מה שנאמר
50 בתורה יהאם רובצת על גו, ממשיכה הברייתא: היתה האם
51 מעופפת - פורחת על גבי הקן, אפילו באופן שגנפיה נוגעות בקן,
52 פטור משלחה את האם. מדייקת הגמרא מהדין הראשון שבברייתא,
53 מאי לאו - האם אין נכון לומר שהמקרה שבו נאמר שהיו לחיוב
54 כאשר האם יושבת על גביהן, הוא דומיא דביניהן - כשם שהפטור
55 שבו נאמר הדין לפטור כאשר יושבת ביניהם, מה - כשם שהפטור